

SZINDBÁD ÉVSZAKAI

Ma már nem tudok a *Szindbádról* személyes emlékeim nélkül beszélni.

Amikor először olvastam, a verseim képeit, a nyelvét alakította át. Vízióim támadtak tőle, álmomban láttam Szindbádöt a kis alföldi állomáson, a nyárfák között vagy a végtelen hóban futó szánon, bundában és szivarozva. Időnként éjfél tájban megállt az ágyam mellett és így szólt: „Látod, így jár, aki meghal.” Ilyenkor fehér ingben volt, arca sápadt, de azért jókedvűen, sőt ravaszul mosolygott. Olyan volt, mint apám, amikor nagy ivások után hazajött és mindenkinek vele kellett énekelni.

Mondom, vízióim voltak tőle, mert a Szindbád nem novellafüzér vagy elbeszélésekben megírt regény, hanem kép, zene és költészet. Éppen ezért lépi túl a műfaji határokat éppúgy, mint az életét és a halálét. Krúdy a Szindbádban nem emlékezik, nem a múltját éli át újra, mint az *Eltűnt időben* Proust. A Szindbád ellenállhatatlan varázsa, hogy az emberben élő, megélt és megéleendő múlt, jelen és jövő mellé egy negyedik idősíkot nyit meg az olvasó előtt: azt, ami csak Krúdyban élt, csak az övé volt és amely csak benne tágult ki tájakká, nőkké, halálökká, történetekké. Ez az oka annak is, hogy a történetek főhőse, Szindbád hol azonos megteremtőjével, Krúdyval, hol meg nem: mítikus alak inkább, mintsem egyetlen élethelyzettel azonosítható ember.

Szindbád: kísérlet vagy legalább kísérleti ember.

Ezzel akkor kellett szembenézni, mikor Huszárik Zol-

tánnal forgatókönyvet írtunk a Szindbád-novellákból. Eleinte azt gondoltam: eléggé ismerem a Szindbádot, hogy Krúdy látomásaiból, melyeknek se kezdete, se vége, fölépítjük egy ember világát, aki örül, vétkezik, bűneinek tudatára ébred, szenved, megtisztul és meghal, hogy belénk, élő emberekbe költözve tovább élhessen. A munka menete és főleg a kész film azonban rácafoltt magabiztosságomra.

Aki először olvassa, azt hiheti, hogy Szindbád egyszerűen a magyar Don Juan. Ez pedig olyan aránytévesztés, melyért én is sok félreértéssel fizettem, Szindbád csak hasonló Don Juanhoz – ezért is vagyunk hajlandók az azonosításra –, de Krúdy egészen más fölismeréseket bújtat alakjába szerelemről és halálról. Figyeljük meg: Szindbád nem hajszolja a nőt, mint Don Juan; ő megvárja, míg a nők megkeresik. Mint nagy harcsa: kitátott szájjal csak les, mikor úszik csapdájába a zsákmány a zöldes, víz alatti éjszakában. Szindbád már tud valamit, amit Don Juan még nem tudott: azt, hogy az egy-egy nőhöz fűződő szerelem föltétlenül mulandó, tehát csak a rajta túllátó, egyetemes szerelem halhatatlan. Vagyis: Szindbád minden nőt szeret, aki szép. Az erkölcsi szempontot fölcseréli az esztétikaival. Csakhogy ezt nem lehet büntetlenül megtenni: az ember így olyan lesz, mint a természet, melyben közömbösen követi egymást ős, tavasz, nyár, tél. És Szindbád sorsa is ugyanez: tavaszi, nyári virágzások után az őszi rothadás, téli fagyhalál. Szindbád egyetemes szerelme tehát valóban elmúlhatatlan: Don Juannal ellentétben ő sose ábrándul ki, sose csalódik. Ezért a biztonságért azonban személyisége halandóságával, szétesésével fizet.

Az ember nem lehet egyszerre önmaga és mindenki.

Választani kell: Krúdy mindenki akar lenni. Szétosztva

magát, minden önzés nélkül, a nők között, akik szeretik. Ezért mondtam, hogy Szindbád kísérleti ember.

A kísérlet eredménye pedig egy könyv: kép, szín, zene, költészet és látomás.

A Szindbádot olvasni annyi, mint átlépni a létezés és nemlétezés határán.

[Faint, mirrored text from the reverse side of the page is visible through the paper. It appears to be a continuation of the text, mentioning 'Szindbád' and 'kísérleti ember'.]

Költészet, szín, zene, látomás...
A kísérlet eredménye pedig egy könyv: kép, szín, zene, költészet és látomás.
A Szindbádot olvasni annyi, mint átlépni a létezés és nemlétezés határán.